

Mikko Hyttinen & Atte Korte

LAKIOPAS

Juridiikan perusteet

LAKIOPAS

Juridiikan perusteet

Hyttinen Mikko & Korte Atte

LAKIOPAS

Juridiikan perusteet

2. painos, 2025

© 2025 Hyttinen Mikko & Korte Atte

Ulkoasu ja taitto: Hyttinen Mikko

Kannen ja takakannen kuvat: Pexels, Pixabay

Kustantaja: BoD · Books on Demand,

Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-1124-8

Esipuhe

Juridiikan perusteet kirjamme pohjautuu Kalevi Suojasen (1944–2023) luomaan Opi oikeutta – kirjasarjaan, jonka viimeisin painos julkaistiin vuonna 2015 nimellä ”Lakiopas – Juridiikan perusteet”. Myös tämän uusimman painoksen luominen käynnistyi Kalevin aloitteesta, mutta työ jäi valitettavasti tuolloin kesken. Päätös kirjan saattamisesta loppuun syntyi lopulta helposti, kun siihen saatiin hyväksyntä ja kannustusta myös Kalevin läheisiltä. Kirja on kirjoitettu Kalevin kirjoitustyötä kunnioittaen, ja olemme pyrkineet säilyttämään tekstissä kirjasarjalle ominaiset piirteet.

Kirja on tarkoitettu ensisijaisesti liiketalouden ammattikorkeakoulujen oikeudellisten perusasioiden opiskelua varten. Se soveltuu kuitenkin vähintään yhtä hyvin kotien ja yritysten käsikirjaksi. Teos on laaja-alainen sekä käytännönläheinen. Jokaisen luvun alussa on esitetty tiivistetysti kyseisen luvun sisällön kokonaisuus. Suurin osa aikuisista ihmisistä oppii etenemällä kokonaisuuksista yksityiskohtiin. Näin siis edetään tässäkin teoksessa. Lisäksi jokainen luku päättyy tekstejä kiteyttäviin kertauksiin. Korkeimman oikeuden ja muiden tuomioistuinten ratkaisut konkretisoivat tekstiä.

Kirjaan opiskelijoita varten luomamme oppimistehtävät kertaavat, soveltavat ja syventävät niin sanottua teorialueita. Teoksen kokonaisuus tähtää tärkeimpään: hyvään ja syvään oppimiseen. Jos olet elämässäsi opiskeluvaiheessa, on hyvä muistaa, että vastuu oppimisesta on tietenkin sinulla itselläsi. Opettaja olkoon sinulle urheilun valmentajaa vastaava tiedollinen ja taidollinen auktoriteetti ja innostava tukija. Innostuksen herättäjäksi on tarkoitettu tämä kirjaakin. Toivottavasti otat haasteen mielelläsi vastaan.

Kiitokset Suomen tietokirjailijat ry:lle sen tätä kirjaa varten antamasta tuesta.

Kalevi Suojasen muistoa kunnioittaen.

Mikko Hyttinen ja Atte Korte

SISÄLTÖ

1	OIKEUSJÄRJESTYS	13
	Oikeusjärjestyksen kokonaisuus	13
	Oikeusjärjestyksen käsite	13
	Oikeuslähteet	15
	Normihierarkia	22
	Perusoikeudet	24
	Oikeusryhmittymät	26
	Oppimistehtäviä	28
	Kertaus	29
2	EUROOPPAOIKEUS	30
	Eurooppaoikeuden kokonaisuus	30
	Euroopan unionin ja eurooppaoikeuden taustaa	32
	Euroopan unionin toimielimet	35
	Unionin avustavat ja neuvoa-antavat elimet	45
	Euroopan unionin muita elimiä	45
	Euroopan unionin erillisvirastot	46
	Euroopan unionin muita instituutioita	46
	Euroopan unionin säädökset	46
	Euroopan unionin kilpailusäännöt	51
	Euroopan unionin laajentuminen	51
	Oppimistehtäviä	53
	Kertaus	54
3	OIKEUSTIETEEN PERUSKÄSITTEITÄ	56
	Peruskäsitteiden kokonaisuus	57
	Lainsäädäntö	59
	Oikeustoimi	59
	Oikeussubjektit	64
	Oikeuskelpoisuus	65
	Oikeustoimikelpoisuus	65
	Oikeudellinen vastuunalaisuus	66
	Vajaavaltaisen oikeustoimet	67
	Oppimistehtäviä	71
	Kertaus	74
4	SOPIMUKSEN TEKEMINEN	76
	Sopimuksen tekemisen kokonaisuus	77
	Lainsäädäntö	78
	Sopimus	78
	Mahdolliset sopimusta edeltävät vaiheet	85
	Vakiosopimukset	87
	Sopimuksen kohtuullistaminen	89
	Sopimuksen pätemättömyys	89

	Oppimistehtäviä	97
	Kertaus	101
5	EDUSTUS	103
	Edustuksen kokonaisuus	103
	Lainsäädäntö	104
	Edustuksen käsite ja edustuksen lajit	104
	Valtuutus	105
	Edunvalvontavaltuutus.....	115
	Kauppaedustus	116
	Vakuutusedustus	124
	Muita edustuksia	124
	Oppimistehtäviä	127
	Kertaus	129
6	ELINKEINON HARJOITTAMINEN	131
	Elinkeinon harjoittamisen kokonaisuus	132
	Lainsäädäntö	133
	Elinkeinon harjoittamisen oikeus.....	133
	Toiminimi	136
	Verkkotunnus eli Domain-nimi	140
	Kaupparekisteri	141
	Yritys- ja yhteisötunnus sekä LEI-tunnus	145
	Tilintarkastus	146
	Oppimistehtäviä	151
	Kertaus.....	153
7	YRITYSMUODOT	154
	Yritysmuotojen kokonaisuus.....	155
	Lainsäädäntö	157
	Yksityisyrittäjä	158
	Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö	160
	Eurooppalainen taloudellinen etuyhtymä.....	170
	Osakeyhtiö	171
	<i>Käsitteitä</i>	<i>171</i>
	<i>Osakeyhtiön perustaminen.....</i>	<i>172</i>
	<i>Osakeyhtiön hallinto</i>	<i>183</i>
	<i>Vahingonkorvaussäännökset osakeyhtiössä.....</i>	<i>197</i>
	<i>Osakeyhtiön omistajien velkavastuu</i>	<i>198</i>
	<i>Tilinpäätös ja toimintakertomus</i>	<i>199</i>
	<i>Osakeyhtiön pääoma ja rahoitus</i>	<i>200</i>
	<i>Varojen jakaminen</i>	<i>205</i>
	<i>Osakkeenomistajien "liputusvelvollisuus"</i>	<i>210</i>
	<i>Vähemmistöosakkeiden lunastaminen.....</i>	<i>211</i>
	<i>Oman pääoman vähentymisen merkitys</i>	<i>212</i>
	<i>Osakeyhtiön purkaminen.....</i>	<i>214</i>
	<i>Kirjeet, lomakkeet ja verkkosivut</i>	<i>216</i>

Eurooppayhtiö	217
Osuuskunta	217
Eurooppaosuuskunta	226
Oppimistehtäviä.....	227
Kertaus	231
8 MARKKINAOIKEUS	233
Markkinaoikeuden kokonaisuus	234
Lainsäädäntö.....	235
Kuluttajansuoja.....	237
<i>Kuluttajansuojalain yleissäännöksiä</i>	<i>237</i>
<i>Erityislausekkeet.....</i>	<i>239</i>
<i>Kuluttajaluotot.....</i>	<i>266</i>
<i>Muita kuluttajansuojalain säännöksiä.....</i>	<i>273</i>
<i>Hinnan ilmoittaminen markkinoinnissa.....</i>	<i>274</i>
<i>Asuntojen markkinointi.....</i>	<i>276</i>
<i>Kuluttajaviranomaiset</i>	<i>279</i>
<i>Kulutushyödykkeen turvallisuus</i>	<i>281</i>
<i>Tuotevastuu</i>	<i>284</i>
<i>Muita kuluttajansuojasäännöksiä.....</i>	<i>286</i>
Palveluiden tarjoamisen erityissäännökset	292
Liikekauppa (Business to Business -kauppa)	292
<i>Kauppalaki ja sen sovellettavuus</i>	<i>292</i>
<i>Kauppalain käsitteitä.....</i>	<i>293</i>
<i>Kauppalain vertailua kuluttajansuojalakiin</i>	<i>294</i>
<i>Liikekaupan sopimusehtojen sääntely</i>	<i>301</i>
<i>Kansainvälinen tavarankauppa</i>	<i>302</i>
Liikekilpailun säännökset.....	303
<i>Aineettomat oikeudet</i>	<i>303</i>
<i>Teollisoikeudet.....</i>	<i>303</i>
<i>Muita immateriaalioikeuksia.....</i>	<i>318</i>
<i>Kilpailun edistäminen.....</i>	<i>327</i>
<i>Rehdin kilpailun säännökset.....</i>	<i>334</i>
Oppimistehtäviä.....	338
Kertaus	344
9 ASUNTO- JA KIINTEISTÖOIKEUS.....	346
Asunto- ja kiinteistöoikeuden kokonaisuus	346
Lainsäädäntö.....	347
Asuinhuoneiston vuokraus	348
Liikehuoneiston vuokraus	359
Säännökset asunto-osakeyhtiöstä	362
Asumisoikeusasunnot.....	372
Osaomistusasunnot.....	373
Asuntokaupan oikeussäännökset	374
<i>Asuntokaupan kohde ja lainsäädäntö.....</i>	<i>374</i>

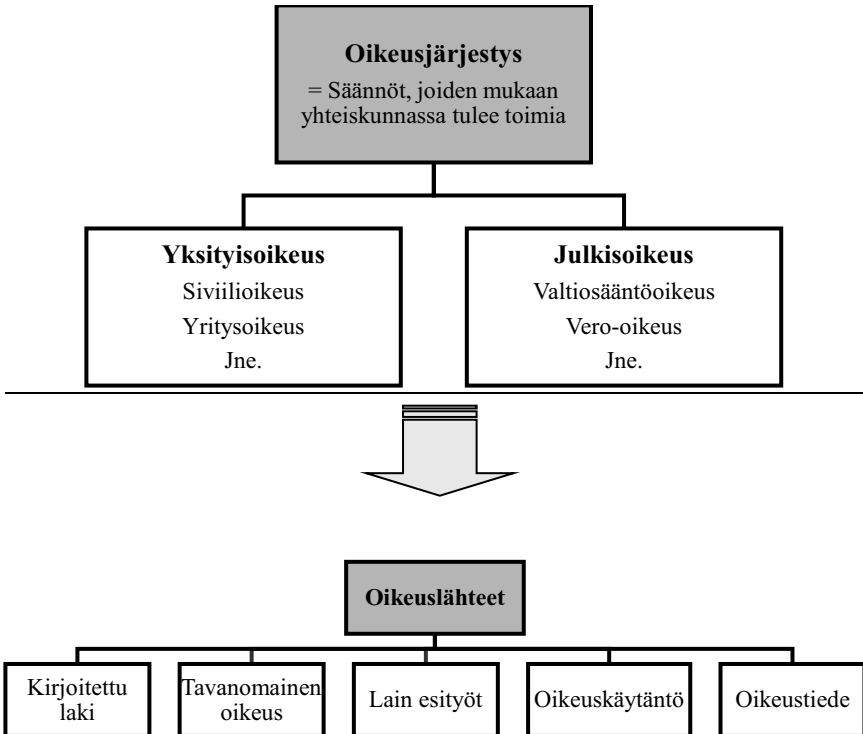
	<i>Ostajan oikeusturvan varmistaminen.....</i>	<i>376</i>
	<i>Käsiraha, varausmaksu ja vakiokorvaus</i>	<i>384</i>
	<i>Kauppakirjan laatiminen</i>	<i>386</i>
	<i>Ostajan toimenpiteet kaupanteon jälkeen</i>	<i>396</i>
	<i>Osapuolten velsollisuuksien rikkominen</i>	<i>398</i>
	Oppimistehtäviä	403
	Kertaus.....	407
10	PERHEOIKEUS	409
	Perheoikeuden kokonaisuus	410
	Lainsäädäntö	412
	Kihlaus.....	412
	Avioliiton esteet.....	413
	Vihkiminen	414
	Puolisoiden asema avioliitossa.....	415
	Puolisoiden omaisuus ja velat	418
	Avio-oikeus ja sen poistaminen	421
	Avioero ja yhteiselämän lopettaminen.....	426
	Omaisuuuden ositus	427
	Avoliitto	432
	Rekisteröity parisuhde	435
	Oppimistehtäviä	436
11	PERINTÖ- JA TESTAMENTTIOIKEUS	441
	Perintö- ja testamenttioikeuden kokonaisuus	442
	Lainsäädäntö	443
	Perimysjärjestys	443
	Ennakkoperintö	447
	Lakiosaoikeus	450
	Lesken suoja	451
	Testamentti.....	452
	Perinnöttömäksi tekeminen.....	458
	Perinnön menettäminen	458
	Perinnöstä luopuminen.....	459
	Perunkirjoitus.....	460
	Perintöverotus	465
	Perinnönjako	468
	Oppimistehtäviä	471
	Kertaus.....	473
12	LAHJOITUS.....	475
	Lahjoituksen kokonaisuus.....	476
	Lainsäädäntö	477
	Lahjanlupaus.....	477
	Lahjakirja	479
	Lahjanluontoinen kauppa.....	481
	Lahjoitukset läheisille	483

	Lahjavero.....	484
	Oppimistehtäviä.....	489
	Kertaus	490
13	MAKSUVÄLINEET	491
	Maksuvälineiden kokonaisuus.....	491
	Lainsäädäntö.....	491
	Yleistä maksamisesta	492
	Käteinen raha.....	493
	Maksukortit	495
	Verkkopankkitunnukset.....	498
	Lasku	499
	Tilisiirrot.....	502
	Sekit.....	505
	Velkasitoumukset maksuvälineenä.....	506
	Maksuvälinerikokset	507
	Kertaus	510
14	VELKASUHDE	512
	Lainsäädäntö.....	514
	Velkasuhteen yksityiskohtia	515
	Velkakirjalajit.....	517
	Velan ehdot	521
	Vekseli.....	525
	Muita velkasitoumuksia.....	526
	Velan lakkaaminen	526
	Saatavien perintä	531
	Talous- ja velkaneuvonta.....	533
	Velkajärjestely.....	533
	Ulosotto	538
	Konkurssi	543
	Oppimistehtäviä.....	549
	Kertaus	552
15	VELAN VAKUUKSET	554
	Lainsäädäntö.....	556
	Vakuuden käsite	557
	Henkilövakuudet	557
	Käteispantti.....	564
	Kiinnitys	566
	Jälkipanttaus	572
	Vierasvelkapanttaus.....	573
	Pidätysoikeus.....	574
	Oppimistehtäviä.....	577
	Kertaus	579
16	TYÖOIKEUS.....	581
	Työoikeuden kokonaisuus	582

Lainsäädäntö	585
Työlainsäädännön luonne	586
Työsopimus.....	586
Osapuolten velvollisuudet.....	596
Työsopimuksen lakkaaminen.....	607
Yksityisyyden suoja työelämässä.....	622
Tasa-arvo	625
Yhdenvertaisuus.....	632
Työehtosopimus.....	636
Opintovapaa	638
Työaika	639
Vuosiloma.....	642
Perhevapaat.....	647
Työsuojelu	649
Yhteistoiminta yrityksissä.....	653
Julkisyhteisöjen palvelussuhteet	658
Oppimistehtäviä	663
Kertaus.....	665

1 OIKEUSJÄRJESTYS

OIKEUSJÄRJESTYKSEN KOKONAISUUS

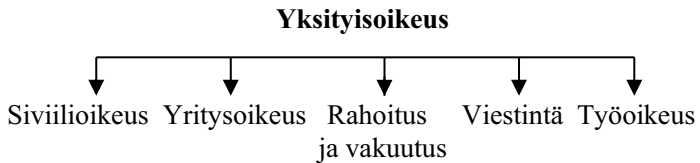

OIKEUSJÄRJESTYKSEN KÄSITE

Oikeusjärjestykseksi sanotaan sitä **oikeusnormien** muodostamaa kokonaisuutta, jonka mukaan yhteiskunnassa tulee toimia. Oikeusnormilla tarkoitetaan yhteiskunnassa noudatettavia sääntöjä ja periaatteita. Sääntöjä sisältyy lakeihin, asetuksiin ja viranomais määräyksiin. Oikeusperiaatteet ovat yhteiskunnassa yleisesti noudatettavia periaatteita, jotka ovat kehittyneet ajan saatossa oikeustieteen ja oikeuskäytännön kautta. Esimerkiksi sopimusvapaus on periaate, jonka mukaan jokainen saa lähtökohtaisesti itse valita, kenen kanssa tekee sopimuksen ja millaisin ehdoin.

Oikeusjärjestyksen selkärangan muodostaa lainsäädäntö. Oikeusjärjestystä nimitetään lyhyesti myös oikeudeksi. Suomen oikeusjärjestys jaetaan **yksityisoikeuteen** ja **julkisoikeuteen**. Julkisoikeudessa on valtiota ja muita julkisyhteisöjä koskevia säännöksiä. Toisaalta julkisoikeuteen kuuluu esimerkiksi rikosoikeus eli säännöksiä, jotka koskevat yksilöä julkisyhteisön jäsenenä.

Suomen Laki I -teoksessa julkisoikeutta edustavat perus- ja ihmisoikeuksia koskevat säädökset. Sen jälkeen kirjassa ovat yksityisoikeudelliset siviilioikeuden säädökset. Yksityisoikeus voidaan jaotella esimerkiksi seuraavasti:

Siviilioikeus koostuu Suomen Laki I -teoksen jaottelun mukaan seuraavista kokonaisuuksista:

- henkilöoikeus
- perhe- ja perintöoikeus
- vahinkojen korvaaminen
- sopimukset ja velkasuhteet
- irtaimen omaisuuden luovutus
- kiinteän omaisuuden luovutus ja panttaus.

Yritysoikeuden jako on seuraava:

- yritysmuodot
- elinkeinon harjoittaminen
- kirjanpito ja tilintarkastus
- immateriaalioikeudet
- kuluttajansuoja ja kuluttajaviranomaiset
- kilpailu ja julkiset hankinnat
- muu taloudellisen toiminnan sääntely.

Immateriaalioikeuksista tärkeimmät ovat keksijänoikeus, hyödyllisyysmallioikeus, tavaramerkkioikeus, mallioikeus sekä tekijänoikeus. **Muu taloudellisen toiminnan sääntely** -kohdassa Suomen Laki I -teoksessa on muun muassa

energiantuotantoon sekä mittoihin ja standardeihin liittyviä säädöksiä. *Julkisoikeutta* Suomen Laki I -kirjassa ovat säädökset perus- ja ihmisoikeuksista.

Suomen Laki II -teoksessa ovat viestintä-, liikenne- ja kuljetusoikeus, rikosoikeus, prosessioikeus, valtio-oikeus ja yleishallinto-oikeus. Lisäksi siinä on säädöksiä esimerkiksi kansainvälisistä suhteista ja ulkomaalaisista, turvallisuudesta ja yleisestä järjestyksestä sekä opetus- ja sivistystoimesta.

Suomen Laki III -teos sisältää säädöksiä esimerkiksi ympäristöstä ja asumisesta, maaseutuelinkeinoista, sosiaali- ja terveydenhuollosta, sosiaaliturvasta, eläkkeistä ja tapaturmavaikutuksesta sekä työ- ja virkasuhteesta.

Tärkeimmät lait ja asetukset on otettu edellä mainittuihin **laki-kirjoihin**. Ajantasainen lainsäädäntö on saatavilla myös verkossa. Esimerkiksi Suomen säädöskokoelma ja korkeimpien oikeuksien ratkaisut ovat saatavissa verkko-osoitteesta www.finlex.fi.

OIKEUSLÄHTEET

Oikeuslähteiksi kutsutaan sellaisia lähteitä, jotka antavat tietoa oikeusjärjestyksen sisällöstä. Oikeudellisen ratkaisun tai muun oikeudellisen toiminnan tulee perustua oikeuslähteisiin. Suomessa oikeuslähteitä ovat:

1. kirjoitettu laki
2. tavat eli tavanomainen oikeus
3. lain esityöt kuten hallituksen esitykset
4. oikeuskäytäntö eli tuomioistuinten ratkaisut ja
5. oikeustiede.

Kirjoitettu laki

Kirjoitettuun lakiin kuuluvat **lait** ja **asetukset** sekä hallintoviranomaisten, esimerkiksi Verohallinnon, päätökset. Lain luomisprosessi alkaa yleensä siten, että tietty ministeriö käynnistää hankkeen uuden lainsäädännön luomiseksi tai voimassa olevan lainsäädännön päivittämiseksi. Tarve uudelle lainsäädännölle voi perustua kansallisiin tarpeisiin tai EU-oikeuden vaatimuksiin.

Lainsäädäntöprosessi alkaa valmisteluvaiheella, jossa kerätään tietoa, kuullaan eri asiantuntijoita ja laaditaan alustavia suunnitelmia. Valmistelussa kertyneen aineiston pohjalta laaditaan eduskunnalle **hallituksen esitys** uudeksi lainsäädännöksi. Eduskunta päättää lain hyväksymisestä ja tasavallan presidentti vahvistaa hyväksytyt lait.

Laki voi syntyä myös **kansalaisaloitteen** johdosta. Vähintään 50 000 Suomen kansalaisella on oikeus tehdä eduskunnalle aloite lain säätämiseksi. Aloite voi sisältää konkreettisen lakiehdotuksen tai ehdotuksen lainvalmisteluun ryhtymisestä. Aloitteen tekijän tulee kerätä aloitteelleen 50 000 kannatusilmoitusta, jotta aloite etenisi eduskunnan käsittelyyn. Verkkoosoitteessa www.kansalaisaloite.fi voi tehdä kansalaisaloitteen, tutustua tehtyihin aloitteisiin tai kannattaa jo tehtyä aloitetta.

Asetukset

Asetukset ovat lakeja yksityiskohtaisempia säädöksiä, joilla esimerkiksi täydennetään ja täsmennetään lain säännöksiä. Asetuksia voivat antaa laissa olevan valtuutuksen nojalla valtioneuvosto, ministeriöt ja tasavallan presidentti. Jos asetuksen antajasta ei ole erikseen säädetty, sen antaa valtioneuvosto. Lait ja asetukset sekä tärkeimmät viranomaispäätökset julkaitaan Suomen säädöskokoelmassa.

Säädösten rakenne

Laeissa ja asetuksissa on **pykälä** ja pykälissä on **momentteja**. Momentti on isolla alkukirjaimella alkava uusi kappale. Momentit voivat sisältää numeroituja luetteloita eli **kohtia**. Lakiin viitataan ilmoittamalla lain nimi ja pykälä. Momentti ilmoitetaan viitteessä, jos pykälä sisältää useampia momentteja. Jos laissa on useita lukuja, ja jos jokainen luku alkaa 1 §:stä, on ilmoitettava myös lain luku. Esimerkiksi merkintä 1:2.3 § tarkoittaa ensimmäisen luvun toisen pykälän kolmatta momenttia. Mikäli laki on kirjoitettu juoksevaa pykälöintiä noudattaen, ei lukua ole tapana ilmoittaa. Kun siis esimerkiksi avioliittolain 1 luku loppuu 3 §:ään ja 2 luku alkaa 4 §:stä, riittää, kun ilmoittaa pelkästään pykälän numeron. Pykälien, momenttien ja momentin kohtien numeron jälkeen ei ole tapana merkitä pistettä järjestysnumeron merkiksi.

LAKIOPAS - Juridiikan perusteet tarjoaa selkeän ja käytännönläheisen katsauksen keskeisiin oikeuden aloihin. Teos esittelee helppolukuisessa muodossa muun muassa oikeusjärjestelmän, eurooppaoikeuden, sopimus- ja yritysoikeuden, perhe- ja perintöoikeuden, asunto- ja kiinteistöoikeuden sekä työoikeuden tärkeimmät periaatteet ja sääntelyn.

Kirja soveltuu niin oppikirjaksi kuin käytännön käsikirjaksi koteihin ja yrityksiin sekä on erinomainen apuväline myös itseopiskeluun. Havainnollistavat kuvat, harjoitustehtävät sekä esimerkit oikeudellisista asiakirjoista tukevat oppimista ja tarjoavat hyödyllisiä työkaluja arjen ja työn tarpeisiin.

Kirjoittajat

Filosofian tohtori ja hallintotieteiden maisteri **Mikko Hyttinen** on kokenut liiketalouden koulutuksen lehtori, jonka erityisosaamista ovat juridiikka, tietotekniikka sekä sähköinen liiketoiminta. Hänellä on laaja kokemus erilaisten opiskelijaryhmien opettamisesta sekä suomeksi että englanniksi. Hänet tunnetaan selkeästä ja innostavasta opetustyylistään, jossa teoria yhdistyy käytännön esimerkkeihin.

Oikeustieteen tohtori **Atte Korte** on juridiikan asiantuntija, joka on toiminut ammattikorkeakoulussa lehtorina ja vastannut oikeustradenomikoulutuksen kokonaisuudesta. Hänellä on monipuolinen kokemus juridiikan opettamisesta sekä AMK- että YAMK-koulutuksissa, joissa hänen opetuksensa painottuu käytännönläheiseen lähestymistapaan ja opiskelijoiden juridisen ajattelun kehittämiseen.